

КАЗЫНГҮРТ

№24 (7827) 17 маусым, 2016 жыл

Kazigurt tinisi@mail.ru

Қоғамдық-саяси газет

№24 (7827) 17 маусым, 2016 жыл Kazigurt_tinisi@mail.ru Газет 1935 жылдан шыға басталы

Жұма, 17 маусым, 2016 жыл

№24 (7827)

- Жалыға Ортақ Еңбек Қогамы

Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақстаниң алеуметтік жаңыртулыры: Жалғызы Ортақ Еңбек Қоғамының қарай 20 кадам» бағдарламасын жарып еткенде: «Деменің амپирісі – еңбек. Тек еңбекпен гана жәміс өнбек, тек еңбек кана бар қыныңдықты жәнбек», – дег, баршамнаның езілігін жолындағы еңбекке, өнбек кана барындағы бағалауда, үлгі тұтуға шашырган. Елге бойындағы барың беріп, азабай қызымет етіп жүргендегін бір – Қылышбай Сәтимбекұлы.

ΘΗΕΓΕ

КАЗЫГҮРТ

ТЫНЫСЫ

Қоғамдық-саяси газет

Табиғаттың нағыз жанашыр ғалымы

Ол 1966-жылы Жыргерт алап окурғанда жарастырылған көзбүркіншілдік атты етті мекенінде караапаным отбысында дүниеге келген. Эл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде түлөгі бүрігеде жогары оқу орнадырылған мұрасын ісінші Басшысы, Ресей Жарылғыстану академик шарының профессорасы, осы Академияның тарбияндағы «Ғылым мен белгі саласынан енбеттің қызыметтері» күрметті атагының негізі, бағдарының мұнайдашының кандидаты. 1963-жылы Келес аудандында жарастырылған Көзбүркіншілдік аттаган жылдық мектебіндегі табандылардың аттаган зерек жасаспен ауды мектебінде аттас-исқапшының нағтін жөкті менгерлік, Атмалты қаласындағы С.М.Киров атындағы № 12 козал орта мектебінде туынды болды. Мектептің көзінде өзінде аудылардың түрған көзі еді. Оның бірамында оныңға жогары санитар, елеу таыншы концептін үзілдәр кызымет жасады. Бул үзілдәр шактірілген арасынан кімнің қандай іске кабылданып екендігін биліп, оларға бағыт-кеңес беріл, таланттарын дамытты болди.

Кызылбаш кітаптаң құмартылығын
ерекшеленет-ди. Әдебиет пәннің белгілі
ерекшелегін «едең» және «облысты

пінөйер» газеттеде жарылды.

Кызылшының – наиткек баянтытайсаның ерекет адам болындаид ен асылын касиеттердің бірі емес е? Әмбіруйдан кызылшының табиғатында кайнаспаса, не магынын калар ед? Сол көдегі талаптарда сәй және тылсым табигіттегіл але дұржымқаң күр-сырын бізде мақсатында мекепті бітірген түлектін жұдьырлайтын жүргөн ауырлып, барлық оның тіршілігін жөтे таныску көркектігін айтып түрғандай болды. Жүрек қалалуы ба-лауда жілтіп калайды еле беруга итермеледі. Соғын, еңбек жолын 1973-жылда Жамбыл облысында Мойнайын ауданында Жамбыл соғындағы саласар болып бастады. Бул

керек-шى. Шу эсизиниң бойнадыгы ормандай-тый
кумдардындык жауаптардын алушанылыгы
олардың из көзин таңын - болу. Кылымбайдын
бойнадында тағы бар касиеттىشكердеги болуда
Жұмыстын колы сол-пәр болсаған уақытында
сын табигаттың аясында сол елкенде жауап
шар алемине қызынушылар таңтады. Олардың
тиришпелдеги сал-тажаккарды шешүте бүледи
былды. Осының балалық шаңында элбеттес-
киңдік жігіт енді оз болашақтың биологиясы
салынынан ызды. Кейін университеттің биология
факультеттің оқи жүріп, когамдық жұмыстын
да белсенді арастырылды. Ези манамаданын жүргесе
“Табигат” корыга жасиғи биологияның оқыту
методикасы” көфарасынан студент ретинде
оң сиякты табигаттың жаңышы барлық алушаны
армен біртін отырып, “Табигат” корыга дру-
жынасын” үймездістарының, Мәскеу, Воронеж
Свердловск қалаларында откен Букладасты
Табигат корыга дружынналырның кеңестерінін
жұмыстынан катастырып, тәжірибелі алмасын
ты. Баска да унверситеттің студенттерінін
табигат корыга салысадында жұмыстынан
тәжірибесін үйренип және оң оқытушыны
верситеттің ақырапалы жеткін жұмысын
корытынчылармен аттылымасын, табигат корыга
салындында біраң жұмыстынды таңындарын
табигаттың оң оқытушының жаңынан

Ол баскорт дружини Алматы калынчының манында орман шауаршылығында Жана жылдың карасынша шыршаларды корыттаршылар алаң-жылдырылыштың бір болыншылдыстарының, факультет студенттеріның осында жылдырылыштың білді. Сонымен калаштырылғандай колдан жасалған шыраның пайдалануда наистиннәү шыны «Біздең шыраш» атты сұрақшамен «Вечерняя Алма-Ата» газеті арқылы жүргізіл. Осы дұрындықтар жыныстырылғанда республиканың радио арқылы бірнеше айналада хабар дайындалды және университеттің газеттесі, «Денининса смена» газеттесі (1979-жылды 24-квартошындағы нөмірінде). «Мы за это в ответствии деген үлкен колмади макала жарияланды.

зерттеу жұмысымен айналысты. Бұл жұмысқа дейін жас түлек дипломдық жұмысның орындаушы штаттық Акы-Жабаглыға көргымданды тұжырымдардан биологияны мен экологияның зерттеуден есі. Осы жылды Қызылбай Сотімбекұлының зоология ғылымиңың да-
муына үзілес қосуды бастанған жылы деп айтту болады.

Алгашки зерттеу жылдыстарын жаңжакты үрүтеге және кейиннен танымал зоолог болып қалыптаусына осы жолдың авторларының барысындей де улесі пада. Жәйткен алгашки ғылыми экспедицияга Сырдаңыз өзөнинің фунацисын зерттеу мактасында 1981 жылдан наурыз-маяусын айдарында Оңтүстік Қазақстан облысынан Шардаңда, Қызылқұс аудандарында, жанындар-лар дүниесінен танысты. Соңда алгашки рет, шиебиңор үзгелгыштар естіп, түнімен үйкемдегендегі Кызылшай 20 жылдан онды

атынданға Казак ұлттық университетінің басшының оны осы университеттің Биологиялық мұражайының директорының орынбасары кызметін шақырды. Білдім зоологалық біршама тұралынан мұражайды жүмыссын аялдады. Шілде 1950-жылда жаңадан, тек университеттің шеңберінде гана емес, республика белгілі жағдайлар жеткізді. Жас басшының еңбекшіліктері арқасында Биологиялық мұражайды Еуразия Жөргөн оқу орындары мұражайларының қауымдастырына Казакстаннан қабылданған алғашқы ері жағынан мұражайды етті. Оны еңбекші орай кейінпірмез кім жылдан кейін мұражайды директор болып тағайындалды.

Міне, содан бері мұражай қорын жаңа жәдігерлермен толыктыру үшін хайуаннантар бағымен, қорық және үлттық сабактармен тызыг байланыс орнатты. Нәтижесінде, мұражай қоры ғылымға ете қындың көркүлән,

биологиясын, таралу себептерін, халық шаруашылығында орнын аныктады. Осы шиеберин зерттеген Өзбекстандағы Г.И.Ипунин, М.Палваниязов, Т.Нуратдинов, В.И.Таряников, Туркименстандағы Е.И.Щерников сияқты гальмудармен танышып, солармен бірге бірнеше рет Амударя озенінің бойындағы экспедиция көткесін,

Кызылкын Сатимбековдай 1980-жылдан желточсан айналан бастап, Қазақ ССР ФА-нын зоология институттын терногиология зертханасында лаборант (1980-1981), күштүмческемет (1981-1991), күштүмческемет (1991-2000) миңдеттүүлгөнчөлөрдөн токтотып алышты. Осы жылдарды шибенийден Казакстанда таралу ерекшелектерди, биологиясы мен экологиясы жайында жумыстар аткарылып, одактык және республикалық басымындарда бірнеше гылымын макалалар жариялады. Сол сиякты кезіндегі елдегі маңыздылықтардың бір болын Сібір есептердің сұрунда Орта Азия мен Казахстандың бириккүйе жағында жумыстарга, акбөкендердің қыстау, таулөз орнадырылған ашықтау жумыстарын орындауда балсем азартасы.

су күзені, қамшат, қеккүтән, құлқасты жапалак, аккантад тоқылдаған, таусы, бесгелдек, қеккүс және т.б. ан-қустардың туындылары және нақтылтырылған толықтырларды. Ең бастысы, мұрахай корында 50 жыл жатқаш, таралу аймагында нақ тұлымбы сакталғаны, қазіргі күнде тұран жолдарының жалғызы болып нақ тұлымбын, осыдан 78 жыл бұрынғы алағаш рет тамаша болған, университет Галимдарда сипаттан жағжан және қазіргі кезде жалғызы формулалы сақталған жалғыннан (қалқанқұлқастың) нақ өзін көрмә залыпты айнали диорамалар жасатын, сошоппап назарында ұсынын да құттарлық іш-шарда деңгай алғады. Сонымен катарап, қазіргі мұрахайдан тарихи тұралы және Казакстандағы тасқидермен мектебнің негізін қалаудыңарынан бір Ә. Родиновқа айналы

К.Мусабеков мұражайда кызметке келгенен бергі 8 жылдан ішінде Биология мұражайды нақшаттада да үлкен табистарға жетті. Оның үйдымдастырумен республикалық мерзімді басылымдары мен театралардың 70-тен аса мұражай туралы арнайы хабарлар жасалып, мұражайдың ісін концептік салынуда, келушілердің санында 2-3 ессе артырылды. Мұражайдың кызыметкерлерін халықаралық практикалық, республикалық жылдың жәншілктерінде конференцияларға катыстырып, мұражайдың жаделерін алаң-жаксы мен мемлекеттерге таңыстырып, университеттің алғыройдан артырып жүр.

Кылышбай Сәтімбекұлы – 100-ге жуық
ғылыми жұмыстардың және көпшілікке
арнالған ғылыми еңбектердің авторы. Қандай
салада болсын, ол таза, шын пейілмен, абы-
ройлық кызымет атқаруда.

**Бірлікбай ЕСЖАНОВ,
Бекзат ТЫНЫБЕКОВ,
биология гылымдарының
кандидаттары, ал-Фараби атындағы
КазҰУ биоалантурыллік және
биопресурстар кафедрасының**